

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שריפת תרומה וקדשים בדרגות שונות של טומאה יחד

י"ד א' משנה: רבי חנינא סגן הכהנים אומר: מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר (של קרבן) שנטמא בוולד הטומאה (היינו שנגע בשר קודש זה בראשון לטומאה, ונעשה שני) עם הבשר שנטמא באב הטומאה (ונעשה ראשון). אע"פ שמוסיפים (בכך) טומאה על טומאתו (הואיל ואף זה הקל, לשריפה עומד).

(ומקשה) מכדי בשר שנטמא בוולד הטומאה (שהוא ראשון) מאי הוי, שני, כי שריף ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה (שהוא ראשון), מאי הוי, שני. שני ושני הוא (מתחילה היה שני, ועדיין שני הוא), מאי מוסיף לו טומאה על טומאתו איכא?!

(ומתיר) אמר רב יהודה: הכא בוולד וולד עסקינן (בשר שנגע בשני לטומאה), דהוי ליה שלישי (שהבשר שנטמא ממנו נעשה שלישי). וקסבר שלישי מותר לעשותו שני.

(ומקשה) והא אין אוכל מטמא אוכל (וכיוון שאינו מטמא, איזו תוספת טומאה יש)?

דתניא: יכול יהא אוכל מטמא אוכל? תלמוד לומר "וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא (לכם)" - הוא טמא, ואין עושה כיוצא בו טמא.

הניחא לאביי דאמר: לא שנו (שאין אוכל מטמא אוכל) אלא בחולין, אבל בתרומה וקדשים עושה כיוצא בו (אוכל מטמא אוכל אחר). ולרב אדא בר אהבה משמיה דרבא דאמר: לא שנו אלא בחולין ותרומה. אבל בקדשים עושה כיוצא בהן, שפיר (כיוון שכאן מיירי בבשר קדשים).

אלא לרבינא משמיה דרבא דאמר: מקרא מלא דיבר הכתוב (לא הוציא ממשמעו לא תרומה ולא קדשים, אלא דבר שלם דיבר שאין אוכל מטמא אוכל לעולם) לא שנו חולין, לא שנו תרומה, לא שנו קדשים, (בכולם) אינו עושה כיוצא בו (אינו מטמא אוכל אחר), מאי איכא למימר?!

(ומתיר) נהי דאין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא, מדרבנן מיהו (עכ"פ) מטמא (אוכל אחר. ורבי חנינא סגן הכהנים העיד שלא נמנעו להוסיף לו טומאה דרבנן).

שיטות הראשונים

אין אוכל מטמא אוכל: מסתימת דברי הרמב"ם נראה שפסק כרבינא, שמן התורה, אין אוכל מטמא אוכל לעולם, שכתב, "דבר מפרש בתורה שהאכלין והמשקין מטמאין, שנאמר: "מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא, וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא" (ויקרא יא. לד). ואין האכל שנטמא מטמא אכל אחר מן התורה, ולא המשקין שנטמאו מטמאין דבר אחר מן התורה. אבל מדברי סופרים גזרו על האכל הטמא, שאם נגע באכל אחר שטמאהו...".

אוכל האם מטמא משקה: דעת רש"י ותוספות, שאוכל מטמא משקה מן התורה. והרמב"ם כתב, "ואין האכל שנטמא מטמא אכל אחר מן התורה... אבל מדברי סופרים גזרו על האכל הטמא, שאם נגע באכל אחר שטמאהו, וכן אם נגע האכל הטמא במשקין - טמאן.¹ וכן כתב המאירי.²

¹ מסוף דברי הרמב"ם נראה בבירור שאוכל מטמא משקין מדרבנן. וקצת צ"ב לשונו בתחילת הדברים שכתב "ואין האוכל שנטמא מטמא אוכל אחר מן התורה", ומשמע שמשקין מטמא מן התורה.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרת
יט כסלו תשפ"א
מסכת: פסחים | פרק: א | דף: י"ד

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הדלקת שמן תרומה שנפסל בנר שנטמא בטמא מת

(י"ד א') (המשך משנה): הוסיף רבי עקיבא ואמר: מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן (של תרומה) שנפסל בטבול יום (שנגע בטבול יום, שהוא טמא שטבל, ועד הערב שמש דינו כשני, ונעשה השמן שלישי), בנר שנטמא בטמא מת (בתוך נר שנגע באב הטומאה ונעשה ראשון). אע"פ שמוסיפין (בכך) טומאה על טומאתו (של השמן). שכעת השמן שנגע בנר נהיה שני. והטעם, הואיל ויש טומאה עליו, לא חוששים לו, ומותר להוסיף בידיים).

(ומקשה) מכדי שמן שנפסל בטבול יום מאי הוי, שלישי. וכי מדליק ליה בנר שנטמא בטמא מת מאי הוי, שני (כיוון שהנר ראשון). מאי קמ"ל, שלישי מותר לעשותו שני? היינו הך (כעדותו של רבי חנינא, ומה הוסיף רבי עקיבא)!

אמר רב יהודה: הכא בנר של מתכת עסקינן, דרחמנא אמר³ (לענין טומאת מת) "בַּחֲלָל חָרַב", חרב הרי הוא כחלל (כמת, אבי אבות הטומאה). והויא ליה (נר המתכת) אב הטומאה (והשמן שנוגע בו נעשה ראשון), וקסבר שלישי מותר לעשותו ראשון.

שיטות הראשונים

באיזה כלי נאמר החידוש 'חרב הרי הוא כחלל': דעת רש"י שגזירת הכתוב הוא בכלי מתכת אצל טומאת מת. וכן דעת רבינו חננאל, הערוך, ורבינו בחיי. לעומתם כתב הרמב"ם, "מפי השמועה למדו שחרב כמת, והוא הדין לשאר כלים, בין כלי מתכות בין כלי שטף ובגדים". ודעת גאונים, שדווקא כלי שנהרג (=נחלל) בו, נעשה כחלל. וגם כאן מיירי בנר שנהרג בו אדם.⁴

באיזה אופן נטמאת חרב מן המת ונעשית כחלל: דעת רוב ככל הראשונים, שבין במגע במת בין באוהל⁵, נעשה כמת. ודעת המאורות וההשלמה דהיכא דנטמא חרב משום אוהל, לא אמרינן חרב הרי הוא כחלל.

באיזה אופן מטמאת חרב שנעשית כחלל: דעת הרמב"ם שנטמאת רק במגע. דעת ראב"ד ורמב"ן שנטמאת גם במשא. ודעת תוספות ורבינו שמשון, שנטמאת אף באוהל.⁶

² זה לשונו: וכן אוכל אין מטמא אוכל אלא מדברי סופרים שגזרו עליהם, שאם נגע אוכל באוכל שיטמאהו, וכן אם נוגע אוכל במשקה שיטמאהו. מקורות - רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות ז,א). מאירי (י"ד א', ד"ה ולענין הפרטים). רש"י (י"ד א', ד"ה מקרא מלא). תוספות (ט"ו א', ד"ה ולד).

³ במדבר, פרשת חוקת (יט,טז): וְכֹל אֲשֶׁר יִגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל חָרַב או בַּמֵּת.

⁴ מקורות - רש"י (י"ד ב', ד"ה בחלל חרב). רמב"ם (הל' טומאת מת ה,ג). רבינו חננאל (י"ד ב'). רבינו בחיי (פ"ל לתורה, במדבר, פרשת חוקת, יט,טז). גאונים (הו"ד בר"ח ורבינו בחיי). הערוך (ערך חל, ד"ה בפ"ק דפסחים). וראה בהרחבה ר"ש (אהלות א,ב).

⁵ אבל לא במשא, שכן "אין מתטמא במשא אלא האדם בלבד, לא הכלים. כיצד? הרי שהיה מנח על ידו עשרה כלים זה על גבי זה, והנבילה וכיצא בה בכלי העליון - האדם טמא משום נושא נבילה, והכלים שעל ידו כלם טהורים, חוץ מכלי העליון שנגעה בו הטמאה. וכן כל פיוצא בזה". (רמב"ם, הל' טומאת מת א,ט).

⁶ מקורות - רמב"ם (הל' טומאת מת ה,ג). תוספות (נזיר נ"ג ב', ד"ה חרב). ר"ש (אהלות א,ג). ראב"ד (תשובה, הו"ד בכתב עת סיני, עב, מאמר של הרב קאפח, תשובות ממגילת סתרים לר"י מיגאש). רמב"ן (על התורה, במדבר יט,טז).